

Innlandet Fylkeskommune
Postboks 4404 Bedriftssenteret
2325 HAMAR

Fireårig tilbudsstruktur i videregående opplæring 2026-2030, Høringssvar fra Utdanningsforbundet Innlandet

Fylkestyret i Utdanningsforbundet Innlandet har behandlet høringen om tilbudsstruktur. Vi er glade for at man nå skal vedta en fireårig tilbudsstruktur, da det vil innebære større forutsigbarhet både for elevene og de ansatte ved skolene. Samtidig er det viktig at vedtaket man fatter er veloverveid og gir et godt tilbud til både ungdom og voksne i utdanning i fylket.

Utdanningsforbundet Innlandet forstår at det må legges vekt på kompetansen samfunnet trenger, men vi er også opptatt av at man har hele skolens samfunnsoppdrag i minne når tilbudsstrukturen i Innlandet skal vedtas. Dette er formulert i Opplæringslovens formålsparagraf og i den overordnede delen av læreplanen: *«Opplæringen skal gi et godt utgangspunkt for deltakelse på alle områder innenfor utdanning, arbeids- og samfunnsliv. Samtidig lever barn og unge her og nå, og skolen må anerkjenne barndommens og ungdomstidens egenverdi»*.

Fylkeskommunen har altså et ansvar for å legge til rette for at elevene opplever meningsfulle og gode liv sammen med medelever og andre *mens* de er i utdanning. Derfor må vi evne å se på videregående opplæring både i et her og nå perspektiv og i et framtidsperspektiv. Det er derfor tre prinsipper som blir viktige:

- Elevene har rett til en tilbudsstruktur som gir dem mulighet til å velge det de er interesserte i.
- Elevene har rett til et likeverdig tilbud uansett hvor de bor i fylket.
- Elevene har rett til en skole som motvirker utenforskap.
- Elevene har rett til en skole som ivaretar gratisprinsippet.

Mulighet til å velge det man er interessert i og rett til likeverdig tilbud

Her vil vi framheve to områder som vi mener fylkeskommunen må ta hensyn til ved fastsettelse av tilbudet: praktisk-estetiske fag og forskjell i jenters og gutters interesser. Det er en generell, nasjonal bekymring rundt de praktisk-estetiske fagenes eksistens. Det er blitt kuttet i ressursene til disse fagene i grunnskolen, og søkningen til lærerutdanningene i disse fagene går ned, samtidig som man vet at det er godt for hjernen at hendene får utfolde seg og at mange av de kreative fagene bidrar positivt til elevenes motivasjon og lærelyst. Kompetansen elevene får gjennom de praktisk-estetiske fagene er viktige bidrag til nytenking og innovasjon i samfunns- og arbeidsliv.

Selv om ikke alle går videre til en karriere som musikere eller kunstnere, f.eks., vil den kompetansen elevene tilegner seg bidra til et mangfold og til senere frivillig arbeid som er viktig for et levende samfunn.

Selv om vi i Norge har kommet langt når det gjelder likestilling, er det noen forskjeller i hva jenter og gutter er interessert i. Statistikk fra Bufdir 2024 viser at et stort flertall (70-90%) av elevene i FBIE, HDP, KDA og HO er jenter, mens innen TIF, BAT og Elektro er 80-90% av elevene gutter. Utdanningsforbundet Innlandet mener derfor at man må sørge for et godt tilbud innen praktisk-estetiske fag i alle regioner, og det må være tilbud som sikrer at både jenters og gutters interesser blir ivaretatt i hver region. Slik forslaget foreligger nå, er det ikke tilbud innen praktisk-estetiske fag i Nord-Gudbrandsdal, Valdres, Sør-Østerdal eller Lillehammerregionen. Utdanningsforbundet Innlandet mener det er en stor svakhet ved den foreslåtte tilbudsstrukturen at store deler av fylket mangler tilbud om praktisk-estetiske fag.

Den foreslåtte tilbudsstrukturen er i stor grad rigget for landbruk, industri, og bygg- og anleggsbransjen. Med større variasjon i tilbudet i hver region, vil man både kunne ivareta flere elevers interesser, og kanskje utjevne noen forskjeller i det elevene tradisjonelt velger.

Utdanningsforbundet Innlandet mener det er viktig å opprettholde MDD og Naturbruk hest i Nord-Østerdal, og KDA og FBIE i Kongsvingerregionen. Begge disse regionene ligger langt fra Mjøsbysene og har begrenset tilbud innen kollektivtrafikk.

Utenforskap og gratisprinsippet

Elever med svake skoleprestasjoner er mest utsatt for frafall fra videregående opplæring. Økt konkurranse om plassene på skolene i sentrale strøk, kombinert med lengre reisevei til skolen vil øke risikoen for at denne gruppa vil falle utenfor både skole- og arbeidsliv. For å unngå at elever velger å ikke begynne på videregående skole fordi de ikke kommer inn på ønsket utdanningsprogram nær hjemmet, og for å hindre frafall, er det viktig at alle regionene har et variert og bredest mulig skoletilbud, som også var et prinsipp da skolestrukturen ble endret.

Dersom skoleveien blir for lang, vil elever måtte flytte på hybel. Borteboerstipendet fra Lånekassen dekker ikke de utgiftene til kost og losji som en familie vil få når en ungdom må bo hjemmefra. Dermed står gratisprinsippet i fare, og vi vil kunne få en situasjon der bare de med best økonomi har råd til å gjennomføre videregående opplæring. Dette er vi svært kritiske til. Tilleggsstipendet som Innlandet fylkeskommune gir borteboere er basert på en fast bevilget sum, og størrelsen på stipendet som hver enkelt elev får tildelt avhenger av antall søkere. Vi er bekymret over om tilleggsstipendet vil være stort nok til at gratisprinsippet opprettholdes.

Tilrettelagt opplæring

Utdanningsforbundet Innlandet legger til grunn at det fortsatt er inntak- og skoletilbudsenheten i fylkeskommunen som har ansvaret for det særskilte inntaket til videregående opplæring, men at skolene selv legger til rette for individuell undervisning for hver enkelt elev basert på deres søknader. Utdanningsforbundet Innlandet støtter at det tilrettelagte tilbudet på Storsteigen, avd. Nordstumboen opprettholdes og inngår i den fireårige tilbudsstrukturen.

Bred vifte, normtall og studiespesialisering

Da skolestrukturen i Innlandet ble vedtatt i oktober 2024, var det et argument at man ved endring av skolestrukturen skulle få skoler med så «bred vifte» som mulig over hele fylket. Utdanningsforbundet Innlandet mener, som redegjort for over, at viften ikke er bred nok over hele Innlandet. I tillegg vet vi at det er forskjell på å tilby og å igangsette. Vi frykter at normtallsprinsippet slik det er i dag fortsatt kan komme til å stå i veien for at fag igangsettes. Utdanningsforbundet Innlandet er klar over at normtallsmodellen er politisk vedtatt, men vi

mener likevel at den er feilslått i et fylke som Innlandet, med lavt innbyggertall og lange avstander. Det ville være mer naturlig å operere med et lavere normtall, eventuelt differensiere mellom by og land. For å kunne tilby en «bred vifte» over hele Innlandet, også der elevtallet er lavt, kan man ikke operere med en norm på 15 og 30 elever i henholdsvis yrkesfag og studieforberedende.

Vi vil også understreke at skolene som tilbyr studiespesialiserende utdanningsprogram må ha mulighet til å tilby en viss vifte av programfag fra begge programområder, selv om det vil bety at det blir små grupper i noen fag, f.eks. realfagene. Hvis tilbudet av programfag blir for smalt, vil hele grunnlaget for studiespesialiserende utdanningsprogram falle bort. Dette er en bekymring våre medlemmer på de videregående skolene i distriktene har. De frykter at slik skolestrukturen er nå, vil vi ende opp med studieforberedende tilbud kun i sentrale strøk.

Det er også behov for arbeidskraft med høyere utdanning i Innlandet. Av statistikken i høringsnotatet s.12 går det fram at det mangler 1169 personer med høyere utdanning, mens det mangler 1152 med fag/svennebrev og 174 med fagskole. Det legges vekt på at det mangler 1152 med fag- og yrkesopplæring, og bare 746 med bachelorutdanning, mens det ikke sies noe om de 423 man mangler med universitets- og høyskoleutdanning på høyere nivå. Vi mener at fylkeskommunen må legge til rette for å rekruttere til høyere utdanning gjennom et godt tilbud innen studieforberedende, og særlig studiespesialiserende, utdanningsprogram.

Kommentarer til noen konkrete forslag i høringsnotatet

Vg2 Drone

Foreslås etablert ved Elverum videregående skole. Selv om dette ble vedtatt politisk, mener Utdanningsforbundet Innlandet at dette faget ikke bør tilbys. Det er et svært kostbart programområde, som krever kostbart utstyr og infrastruktur, og det er usikkert hvorvidt man får skaffet læreplasser. Vi mener man heller bør tilby fag som vi i dag vet at elever velger (jfr. det vi har skrevet over), og som man har utstyr og infrastruktur til å kunne tilby.

Alternative opplæringsmodeller (RM, SSR og BAT)

Utdanningsforbundet mener at det primært skal tilbys minst ett vg2-løp til det som tilbys på vg1 på den enkelte skole. Det må også være et hovedprinsipp at det er fylkeskommunen som har ansvaret for undervisningen og at den skal gis av lærere som er utdannet til det. Alternative opplæringsmodeller kan bare benyttes der søkertallene er svært lave, som skissert i høringsnotatet for Nord-Gudbrandsdal, Nord-Østerdal og Valdres vgs.

Ny opplæringsmodell for vg3 landbruk (Lena-Valle, Jønsberg, Storsteigen)

I høringsnotatet gjøres det oppmerksom på at en ny opplæringsmodell som gir to utdanningsløp er besluttet. Utdanningsforbundet Innlandet mener fylkeskommunen må legge til rette for at det blir mulig å velge begge utdanningsløpene (2+2 eller 3+0) på de skolene som tilbyr programområde landbruk.

TIF-tilbud ved Raufoss, skolested Dokka

Vg1 TIF og vg2 Industriteknologi foreslås videreført på Dokka også i skoleåret 2026-27 for å sikre forutsigbarhet og trygghet for rekruttering til bransjen. Utdanningsforbundet Innlandet støtter dette, men er usikre på hvordan fylkeskommunen skal innfri etterspørselen etter skoleplasser på dette utdanningsprogrammet fra og med skoleåret 27-28.

Andre kommentarer

Etter at skolested Lom ble lagt ned, så vi en beundringsverdig mobilisering lokalt for å opprette en privatskole. Utdanningsforbundet Innlandet forstår godt at lomværene ønsker å beholde et skoletilbud lengst nord i fylket, men vi mener primært at det er det offentliges ansvar å gi utdanning til våre unge. Derfor må våre fylkespolitikere sørge for at den offentlige skolen har så høy kvalitet og så bredt fagtilbud at det utgjør et reelt tilbud til alle elever, uansett hvor i fylket de bor. Utdanningsforbundet Innlandet anbefaler derfor at studiespesialisering tilbys på Solør vgs. Svært få elever fra Solør søkte studiespesialisering i år, noe mange mener henger sammen med at tilbudet var fjernet fra Solør vgs. Det er lange avstander i Solør, og selv om studiespesialisering tilbys på Elverum og Kongsvinger kan det bli lang reisevei for mange elever fra Solør som ønsker dette utdanningsprogrammet.

Med vennlig hilsen

Thore Johan Nærbøe
fylkesleder

Gry Rollag Føsker
kontaktperson vgo/fagskole

Brevet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevet signatur.